

Haccı Ertelemek Caiz mi?

Soru: Biz yeni evliyiz, hacca gidecek kadar olan altınlarımızın çoğunu borç olarak verdik. Hacca gitmek bize şu anda farz mı, hacca gitmek için borcumuzu istemek uygun olur mu, borçluyu zor durumda bırakacağımız için haccı ertelemek caiz mi?

Cevap: Bu sorunun cevabı haccın farziyetinin fevrî olup olmaması ile alakalıdır. Yani bir kimseye hac farz olduğu zaman vakit kaybetmeksizin yapmakla mükellefmi dir, yoksa ömrünün sonuna kadar bu kişi için mühlet var mıdır?

Hanefi fıkhına göre bu mesele ihtilafıdır. Bu ihtilafı beyan etmeden önce şunu ifade etmek isterim ki, haccın farziyeti zekatın farz olması gibi belli bir miktar nisaba malik olmaya bağlı değildir. Haccın farz olması hacca gitmeye imkan bulmakladır.

İmam Ebu Yusuf'a göre (Allah ona rahmet etsin) hac fevrîdir, kitaplarımızın ifadesine göre sahih olan görüşte budur. Yani hac farz olduğu an yapılması gereklidir.

İmamı Ebu Yusuf (Allah ona rahmet etsin)'un görüşüne göre hac fevri olduğundan dolayı kişi imkân bulduğu halde yapmasa ve haccı sonraki senelere tehir etse günahkâr olur.

İmam Muhammed'e (Allah ona rahmet etsin) göre ise hac "terâhî" üzerine farzdır, yani ömrünün sonuna kadar kişi için mühlet vardır. Tıpkı namazın farziyetinin vaktin girmesiyle başlayıp, vakit çıkana kadar kılınmasına müsaade edilmesi gibi.

İmam Muhammed (Allah ona rahmet etsin)'in bu görüşü doğrultusunda şöyle bir şey sorulabilir **"Hac mademki terâhî üzerine farzdır, yani fevri değildir, yani hemen yapılmakla mükellef değildir. Bu durumda bir kimse hac kendisine farz olur olmaz kasıtlı olarak yapmasa ve sonradan arız olan bir sebeple ömrünün sonuna kadarda yapma imkânı bulamasa ve ahirete de bu şekilde intikal etse, bu kimse mesul olur mu?"**

İmam Muhammed (Allah ona rahmet etsin)'in görüşü açısından bu suâlin cevabı hakkında üç görüş vardır.

Bu görüşleri Muhammed b. Süleyman Şeyhzâde **el-Mülteke** isimli esere yapmış olduğu **Mecmeu'l Enhur (Damat)** isimli şerhinde şöyle beyan etmiştir:

1- Mademki bu kişi için terâhî söz konusudur, yani ömrünün sonuna kadar mühleti vardır. Haccın farz olduğu sene yapmaması durumunda bunu tehir etmesinden dolayı bir günah işlemiş olmayacaktır. Daha sonradan yapmamış ve yapmaya da imkan bulamamış olacağından dolayı bir mesuliyeti de olmayacaktır.

2- Kişinin haccı tehir etmesi, ölmeden önce onu eda etmesi kaydıyla caizdir. Hac farz olduğu halde tehir ederse ve yapmadan da âhirete intikal edecek olursa kişi mesul olur. Sahih olan görüş de budur.

3- Kendisine hac farz olan kişi fakirlik, yaşlılık, hastalanma gibi korkular varken farz olduğu halde yapmayıp tehir edecek olursa mesul olur. Ancak böyle bir korkusu yokken, yani sağlığı iyi, yaşı genç ve herhangi bir hastalığı da yokken ansızın ölümün ona gelmesinden dolayı mesul olmaz.

Bu durumda imam Muhammed'in görüşü alınsa bile, yani farziyet terâhî üzerinedir dense bile ikinci görüş doğrultusunda bu kişi haccı yapmadan ahirete gidecek olursa mesuldür.

Cevabımızın başında da ifade ettiğimiz gibi Hanefi fıkhında kendisiyle fetva verilen görüş İmam Ebu Yusufun görüşüdür. Yani fevri olmasıdır. O halde kişi hac farz olur olmaz(imkan bulur bulmaz) haccını eda etmekle mükelleftir. Günümüzde, özellikle Türkiyede kişi istediği sene hacca gidemiyor. Hacca gidebilmesi için kurasının çıkması gibi elinde olmayan belli başlı şartlar gerekiyor. O sebeple hacca imkan bulan bir kimsenin vakit kaybetmeksizin derhal hacca gitmesi gerekir. Bu minvalde suâlde bulunan kimse alacağını ister. Borçlu olan kimsenin imkânsızlıktan dolayı borcunu ödeyememesi durumunda alacaklı kişi hacca gidecek imkana sahip olmadığından kendisine hac farz olmayacaktır. Allah en iyisini bilendir.

Fatih KALENDER